Downloaded From : http://cbseportal.com/

आदर्शप्रश्नपत्रम् – 2020-21

कक्षा – XII

संस्कृतम् (ऐच्छिकम्) कोड सं – 022)

Sanskrit Elective (022)

अङ्कयोजना

समयः – होरात्रयम् **पूर्णाङ्काः – 80**

अवधातव्यम् –

1. अस्याम् अङ्कयोजनायाम् 'आ' भागस्य प्रदत्तानि उत्तराणि निदर्शात्मकानि सन्ति। प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति।
2. **आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय यत्र अधिकाः अङ्काः दातुं शक्यन्ते तादृशानां प्रश्नानां मूल्याङ्कनं करणीयम्।**
3. अनुच्छेदे श्लोके वा आधारिताः प्रश्नाः अवबोधात्मकाः सन्ति। अतः विद्यार्थिनः अनुच्छेदे प्रदत्तशब्दानां स्थाने समभाव-पर्यायवाचि–शब्दानां प्रयोगं कर्तुं शक्नुवन्ति। तदर्थम् अङ्काः देयाः। यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः न तु सम्पूर्णाङ्काः।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः।
6. रचनात्मक-कार्ये वाक्यरचना प्रमुखा न तु वाक्यसौन्दर्य-तत्त्वम्। आंशिकवाक्यशुद्धये अपि अङ्काः देयाः।
7. **प्रश्ननिर्माणस्य प्रश्ने ½ अङ्कः वाक्यलेखनाय अस्ति, ½ अङ्कश्च प्रश्नवाचकचिह्नाय। परं सम्यक्-प्रश्ननिर्माणं स्यात् <u>तदा एव प्रश्नवाचकचिह्नस्य कृते अङ्काः प्रदेयाः</u>।**

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://cbseportal.com/

‘अ’ भागः

(बहुविकल्पात्मकाः प्रश्नाः) 40 अङ्काः

पठितावबोधनम्

1.	समुचितं प्रश्नवाचकपदचयनम् – (केवलं प्रश्नषट्कम्) (i) (क) कस्य (ii) (ग) कीदृशः (iii) (ख) किम् (iv) (ख) का (v) (ग) कस्मै (vi) (क) केन (vii) (ख) कस्मात् (viii) (क) के	1×6=6
2.	भाषिककार्यम् आधृत्य यथानिर्देशम् उचितम् उत्तरचयनम् – (केवलं प्रश्नपञ्चकम्) (i) (ग) त्वम् (ii) (क) अचिन्तयत् (iii). (ग) बुद्धिः (iv) (ख) सन्दीपनानि (v) (क) अन्धकाराय (vi) (ख) कादम्बरी (vii) (क) लवः	1x5=5
3.	प्रसङ्गानुसारं समुचितम् अर्थचयनम् – (केवलं प्रश्नषट्कम्) (i) (ख) वर्षाणि (ii) (ग) मृगाणाम् (iii) (क) प्राप्नोति (iv) (ख) स्थितानाम् (v) (क) चटकसन्ततिः (vi) (ग) वन्यपशूनाम् (vii) (ख) इन्द्रियदमनम् (viii) (ग) प्रकटितव्याः	1x6=6

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://cbseportal.com/

4.	उचितम् उत्तरचयनम् – (केवलम् अष्ट प्रश्नाः) (i) (ख) अश्वघोषः (ii) (क)कालिदासः (iii) (ग) अष्टादश (iv) (ग) जयदेवः (v) (ग) भारविः (vi) (क)माघस्य (vii) (ख) सप्त (viii) (ग) व्यासः (ix) (क)नैषधीयचरितम् (x) (ख) बिल्हणस्य (xi) (ग) विक्रमोर्वशीयम्	1x8=8
	छन्दोऽलङ्कारपरिचयः	
5.	(अ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलम् प्रश्नद्वयम्) (i) (ग) ।ऽ। (ii) (ख) सगण ‘ (iii) (क) ।ऽऽ (आ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलम् प्रश्नत्रयम्) (i) (ख) शार्दूलविक्रीडितम् (ii) (क) उक्ता वसन्ततिलका (iii) (ख) कर्मण्येवाधिकारस्ते मा फलेषु कदाचन (iv) (क) अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा (इ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलम् प्रश्नत्रयम्) (i) (ख) मालिनी (ii) (ख) वंशस्थम् (iii) (क) अनुष्टुप् (iv) (ग) वसन्ततिलका	1x2=2 1x3=3 1x3=3
6.	(अ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) (ख) यमकस्य (ii) (ग) अनुप्रासः (iii) (क) वर्णसाम्यमनुप्रासः	1x2=2

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://cbseportal.com/

	(आ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) (ग) रूपकम् (ii) (ख) श्लेषस्य (iii) (क)उपमया (iv) (ग) उत्प्रेक्षायाः	1x3=3
	(इ) शुद्धं विकल्पचयनम् – (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) (ख) उपमा (ii) (क) यमकः (iii) (ग) रूपकम्	1×2=2

'आ' – भागः

(वर्णनात्मकप्रश्नाः) 40 अङ्काः

अपठितावबोधनम्

7.	अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा प्रदत्तान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत - (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) उलूकम् (ii) वायसः (iii) परामर्शम्	1×2=2
	(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) भोः! किं विचार्य भवता एषः दिवान्धः राजपदे प्रतिष्ठापयितुं निश्चितः। (ii) सर्वे पक्षिणः मिलित्वा उलूकं स्वाधिपतिं विधातुं विचारितवन्तः। (iii) सम्प्रति यथा नेतारः तथा संसारः।	2×2=4
	(इ) अस्य अनुच्छेदस्य समुचितं शीर्षकं लिखत। यथा राजा तथा प्रजा / यथा नेतारः तथा संसारः/ अथवा अन्यः कश्चित् समुचितः	1×1=1
	(ई) यथानिर्देशम् उत्तरत - (केवलं प्रश्नत्रयम्) (i) वायसः (ii) राजा (iii) तथा (iv) ऊलूकाय	1×3=3

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://cbseportal.com/

	रचनात्मककार्यम्	
8.	**अधोलिखित-पदेषु कानिचित् पञ्चपदानि आधृत्य पञ्चवाक्यानि संस्कृतेन लिखत-** स्वविवेकानुसारं छात्राः संस्कृतेन पञ्च वाक्यानि लिखेयुः। विषयप्रतिपादनार्थं 2½ अङ्काः, वाक्यशुद्ध्यर्थं च 2½ अङ्काः प्रदातव्याः।	1x5=5
9.	**प्रदत्ततथ्यानां सहातया अधोलिखितं विषयम् अधिकृत्य संस्कृतेन अनुच्छेदं लिखत** प्रदत्तविषयमधिकृत्य तथ्यानां सहायतया स्वविवेकानुसारं संस्कृतेन लिखिते अनुच्छेदे विषयप्रतिपादनार्थं 2½ अङ्काः, वाक्यशुद्ध्यर्थं च 2½ अङ्काः प्रदातव्याः।	5
10.	**निम्नलिखितवाक्येषु केषाञ्चन पञ्चवाक्यानां संस्कृतेन अनुवादं कुरुत –** 1. अरविन्दः पत्रं लिखति । 2. सः कक्षायां प्रथमं स्थानं प्राप्स्यति। 3. ग्रामम् अभितः वृक्षाः सन्ति। 4. मम गृहे सङ्गीतस्य कार्यक्रमः अभवत्। 5. गङ्गा हिमालयात् प्रभवति। 6. कविषु /कवीनां कालिदासः श्रेष्ठः अस्ति। 7. वयं चलचित्रस्य आनन्दं प्राप्स्यामः/ लप्स्यामहे।	1×5=5
	पठितावबोधनम्	
11.	**अधोलिखितं गद्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत ।** **(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) निरवधिः (ii) मनुष्याणां (iii) आर्जवम् **(आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत – (केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) केवलं क्लान्तचित्तविनोदाय महारण्यम् उपगम्य ते यथेच्छं निर्दयं च पशुघातं कुर्वन्ति। (ii) तेषां पशुप्रहार-व्यापारमालोक्य जडानामपि अस्माकं हृदयं विदीर्यते। (iii) लुब्धाः मानवाः प्रतिक्षणं स्वार्थसाधनाय सर्वात्मना प्रवर्तन्ते।	½×2=1 1×2=2
12.	**अधोलिखितं पद्यं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत ।** **(अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्)** (i) महर्षिः (ii) अस्खलितोपचाराम्	½×2=1

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE

Downloaded From : http://cbseportal.com/

	(iii) कौत्सेन (आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) कौत्सेन महर्षिः गुरुदक्षिणायै निवेदितः। (ii) महर्षिःचिरायास्खलितोपचारां भक्तिम् सर्वप्रथमम् अगणयत् । (iii) समाप्तविद्यः कौत्सः महर्षिं न्यवेदयत्।	1×2=2
13.	अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा तदाधारितान् प्रश्नान् संस्कृतेन उत्तरत । (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) रोहितानाम् (ii) चन्द्रकेतुः/ राजपुत्रः/राजपुत्रश्चन्द्रकेतुः (iii) लवः (आ) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (i) बटवः लोष्ठैरभिघ्नन्त अश्वमुपनयेत । (ii) तीक्ष्णतराः आयुधश्रेणयःशिशोरपि दृप्तां वाचं न सहन्ते । (iii) विस्फारितशरासनाः आयुधश्रेणयःकुमारं तर्जयन्ति ।	½×2=1 1×2=2
14.	अधोलिखितभावार्थे रिक्तस्थानपूर्तिं मञ्जूषापदसहायतया कुरुत – (कस्यचिदेकस्य) **भावार्थः** – अस्मिन् संसारे बुद्धिमन्तःजनाःसुकृतं च (i) **दुष्कृतम्** च उभे त्यजन्ति। तस्मात् (ii) **योगाय** प्रयत्नः कर्तव्यः। योगः कर्मसु (iii) **कौशलम्** भवति। अथवा **भावार्थः** –अस्मिन् लोके शास्त्रविहितानि(i) **कर्माणि** कुर्वन्नेव शतं (ii) **वर्षाणि** यावत् जीवितुमिच्छेत्। अस्मात् पृथक् अन्यः कश्चन मार्गः नास्ति। इत्थं प्रकारेण जीवनं जीवति त्वयि (iii) **नरे** कर्म न लिप्यते।	1×3=3
15.	अधोलिखित-अन्वये रिक्तस्थानानि पूरयत - (केवलं पद्यमेकम्) **अन्वयः** – उपात्तविद्यःवरतन्तुशिष्यः (i) **गुरुदक्षिणार्थी** कौत्सः विश्वजिति (ii) **अध्वरे** निःशेषविश्राणितकोषजातं तं (iii) **क्षितीशं** प्रपेदे। अथवा **अन्वयः** –श्रेष्ठः यत् यत् (i) **आचरति** इतरः (ii) **जनः** तत् तत् एव (करोति)। सः यत्प्रमाणं कुरुते (iii) **लोकः** तत् अनुवर्तते।	1×3=3

****

Downloaded From : http://cbseportal.com/ Courtesy : CBSE